

Fiona Hill and Clifford G. Gaddy, **MR. PUTIN: OPERATIVE IN THE KREMLIN**, The Brookings Institution, Washington D. C., 2013, p. 390

Knjiga *G. Putin: Operativac u Kremlju* (*Mr. Putin: Operative in the Kremlin*) najnoviji je i do sada najzaokruženiji naučno-istraživački poduhvat dvoje Brukingsovih dugogodišnjih poznavalaca Rusije: Fione Hil i Kliforda Gedija. Iako nije sporno da se i ova knjiga može svrstati u danas popularne naučne proizvode američke opsesije fenomenom „putinizma“, začuđuje objektivnost kojom se odlikuje pristup dvoje autora. Zato je ova knjiga nezaobilazno štivo koje proučavaoci unutrašnje i spoljne politike Rusije u XXI veku moraju da konsultuju, nezavisno od toga da li na aktuelnu rusku politiku i na samog Vladimira Putina gledaju afirmativno ili negativno.

Suštinu Putinovog lika i dela autori su izrazili već u naslovu knjige. Putin je operativac, svojevremeno doveden u Kremlj zahvaljujući veštinama u „radu sa ljudima“ koje je ranije stekao gradeći karijeru operativca u KGB-u. Njegovi prvi zadaci ticali su se sređivanja oblasti finansija, da bi sa dolaskom na mesto predsednika, umesto ostarelog Jeljcina, Putin na sebe preuzeo zadatak da celu Rusiju „dovede u red“, oslanjajući se na „rad sa ljudima“. KGB-ovske metode postupanja najpre sa tajkunima (oligarsima), a zatim i svim ostalim pripadnicima ruske ekonomske i političke elite, rezultirale su stvaranjem rigidnog hijerarhijskog sistema vlasti, koji je u prva dva predsednička mandata Putina i jednom Medvedeva (za vreme koga je Putin bio premijer) doneo značajnu stabilizaciju i napredak ruskom društvu u odnosu na „vreme smutnji“ devedesetih godina prošlog veka. Međutim, inherent-

na nesposobnost ovog sistema i samog Putina (koji se 2012. vratio na položaj predsednika za mogućih narednih 12 godina) da zadovolje šire potrebe „imalaca uloga“ (*stakeholders*) – srednje klase koja se zahvaljujući pomenutoj stabilizaciji i napretku u međuvremenu razvila, a u perspektivi i širih narodnih masa – pre svega za manje korupcije, a više demokratije, prema Hilovoj i Gediju dovodi u pitanje mogućnost Putinovog režima da se održi pred talasom uličnih protesta koji su započeli 2011/12. Ovaj revolt „imalaca uloga“, kažu autori, može da vodi ka dva scenarija: „ili ka novom periodu reforme i političkih promena, ili ka još jednom, još nesigurnijem, ’vremenu smutnje““. Ovaj argument podvučen je uočenim Putinovim problemom da veštine u „radu sa ljudima“, osim na pojedince i elite primeni i na mase, što se vidi na nekoliko primera Putinovog nesnalaženja u susretu sa nezadovoljnim narodom, opisanih u knjizi.

Najoriginalniji doprinos Hilove i Gedija proučavanju fenomena „putinizma“ je upravo u temeljnoj analizi same Putinove ličnosti, usredsređivanjem na one momente iz njegove biografije koji mogu da pomognu u rasvetljavanju Putinovog razmišljanja i ponašanja na mestu predsednika. Analiza autora ove knjige pokazala je prisustvo najmanje šest različitih identiteta objedinjenih u Putinovoj ličnosti, razvijenih zahvaljujući njegovom ličnom iskustvu: državnika (*the Statist*), istorijskog čoveka (*the History Man*), borca za opstanak (*the Survivalist*), autsajdera (*the Outsider*), pristalice slo-

bodnog tržišta (*the Free Marketeer*) i referenta (*the Case Officer*). Tako trauma izazvana slabljenjem ruske države nakon raspada Sovjetskog Saveza utiče na stvaranje Putinovog identiteta državnika, što podrazumeva shvatanje o neophodnosti da Rusija bude jaka država iznutra i velika sila spolja („državništvo“ je i inače dominantna struja u ruskom poimanju upravljanja društvom – prim. V.T.). Ovo je opet, navode autori, povezano sa Putinovim dobrim poznavanjem istorije (istorijski čovek), iz koje je ovaj mogao da nauči dosta o pogubnosti „vremena smutnje“ za zemlju, kao i da pronađe primere državnika na koje bi se ugledao, a koji su nastojali da reformišu društvo „odozgo“, bez velikih društvenih prevrata i revolucija (Petar Stolipin je izdvojen kao prvi primer). Sve ovo je bitno za opstanak države i društva, a ovaj identitet (borca za opstanak) ima pak veze sa Putinovim porodičnim iskustvom, kao i političkim preživljavanjem posle skandala u koji je bio upleten u St. Petersburgu početkom devedesetih. Preživljavanje i uspon nisu bili laki, ako se ima u vidu da je Putin, kako autori tvrde, bio višestruki autsajder (po njima je to i danas u odnosu na nezadovoljene potrebe svog društva) – pre svega kao rođeni Lenjingrađanin u odnosu na favorizovanu Moskvu, kao i u ulozi operativca KGB u Drezdenu dok je njegova zemlja prolazila kroz krucijalne političke promene. Imajući neposredno iskustvo sa neefikasnošću i slomom

socijalističke privrede, Putin je žestok zagovornik slobodnog tržišta, ali specifičnog – onog u kome državna vlast s njim na čelu može da kontroliše i usmerava velike privatne vlasnike da svoje ekonomske poduhvate obavljaju tako da doprinesu ostvarivanju političkih/državnih ciljeva. Konačno, identitet referenta, izgrađen na temelju pomenutih Putinovih veština u „radu sa ljudima“, došao je do izražaja upravo u „disciplinovanju“ glavnih ekonomskih i političkih subjekata, tj. stavljanju istih u službu države – veoma sofisticiranim neformalnim metodama praćenja i prikupljanja informacija o svima, te ucenama da bi njihove nezakonite radnje (koje su pravilo kod pripadnika ruske elite) mogle da budu razotkrivene ukoliko se ne budu ponašali u skladu sa vladajućom strategijom.

Sve u svemu, oko 270 stranica čistog teksta o možda i najzanimljivijoj političkoj ličnosti 21. veka, čita se sa lakoćom, a u isto vreme nudi obilje informacija, od kojih neke i za mnoge od nas koji se profesionalno bavimo proučavanjem ruske politike predstavljaju novost. Pomenuta objektivnost pristupa omogućava čitaocu da te informacije pokuša sam da obradi i izvuče sopstvene zaključke, ne držeći se u svemu zaključaka autora. Stoga ohrabrujemo čitaoce koje zanimaju savremena Rusija i njen predsednik da pročitaju ovu knjigu, uz uveravanje unapred da to neće biti gubljenje vremena.

Vladimir TRAPARA